

<http://www.diva-portal.org>

This is the published version of a paper published in *Statsvetenskaplig Tidskrift*.

Citation for the original published paper (version of record):

Öhlén, M. (2014)

Ekman, Joakim, Linde, Jonas & Sedelius, Thomas, 2014. Demokratiseringsprocesser: nya perspektiv och utmaningar. Lund: Studentlitteratur.: Anmälan av Mats Öhlén.

Statsvetenskaplig Tidskrift, (4): 513-517

Access to the published version may require subscription.

N.B. When citing this work, cite the original published paper.

Permanent link to this version:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:du-19987>

väljarsammansättning, risken för missklassificering och vilka politiska kunskapsfrågor som är relevanta i ett specifikt riksdagsval.

REFERENSER

- Aschengrau, Ann, Seage III, George R., 2014. *Epidemiology in Public Health*. Third edition. Burlington, MA: Jones & Bartlett Learning.
- Bull, Thomas & Sterzel, Fredrik, 2010. *Regeringsformen. En kommentar*. Stockholm: SNS Förlag.
- Holmberg, Erik & Stjernquist, Nils, 2003. *Vår författning. Trettonde upplagan*. Reviderad av Isberg, Magnus & Regner, Göran. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Oscarsson, Henrik & Holmberg, Sören, 2008. *Regeringsskifte. Våljarna och valet 2006*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Oscarsson, Henrik & Holmberg, Sören, 2013. *Nya svenska väljare*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Oskarson, Maria, 2010. "Vi och dom" s. 81-101 i Oscarsson, Henrik & Holmberg, Sören (red.), *Väljarbeteende i Europaval*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen.
- Rothman, Kenneth J., 2002. *Epidemiology. An Introduction*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Sveriges Riksdag. *EU-upplysningen vid Sveriges Riksdag, 2013-05-23*, www.eu-upplysningen.se.
- Tingsten, Herbert, 1937. *Political Behaviour. Studies in Electoral Statistics*. Stockholm: P.S. King & Son.
- www.valmyndigheten.se

Martin Lindström är professor i Socialmedicin vid Institutionen för Kliniska vetenskaper, Lunds universitet i Malmö.
E-post: martin.lindstrom@med.lu.se

Ekman, Joakim, Linde, Jonas & Sedelius, Thomas, 2014. *Demokratiseringsprocesser: nya perspektiv och utmaningar*. Lund: Studentlitteratur.

Anmälan av Mats Öhlén

Åtta år efter utgivningen av boken *Demokratiseringsprocesser: Teoretiska ansatser och empiriska studier* (2006) har nu upplaga två kommit. Joakim Ekman (Södertörn) och

Jonas Linde (Bergen) var författare även för den första upplagan. Ny medförfattare är Thomas Sedelius (Högskolan Dalarna). Den nya upplagan är välkommen. Åtskilligt har hänt sedan 2006 som exempelvis den arabiska våren och Rysslands alltmer auktoritära och expansionistiska inriktning. Samtidigt verkar det vara glest med uppdaterad svenskspråkig kurslitteratur på temat. Ett undantag är möjligtvis "Att studera demokratisering" av Thomas Denk och Daniel Silander ifrån 2007 men också denna är något till åren och dessutom snävt metodinriktad. Ambitionen i denna nya upplaga är detsamma som i den första: att sammanfatta och göra tillgänglig den aktuella forskningen på området för svenska studenter. Denna ambition speglar bokens innehåll bra även om den är något blygsam. Boken innehåller så mycket mer än en "sammanfattning" vilket jag återkommer till senare.

Det övergripande syftet är att "presentera de viktigaste teoretiska och empiriska bidragen" inom forskningsfältet kring demokratisering. Själva grundtanken med boken är därmed deskriptiv vilket är fullt rimligt med tanke på att den tänkta läsekretsen främst är svenska studenter i statsvetenskap. Dock skiljer boken ut sig ifrån mer grundläggande kurslitteratur då den eftersträvar att kombinera en tydlig forskningsanknytning med ett studentperspektiv. Ett andra syfte med boken (om än outtalat) verkar vara att föra en kritisk diskussion kring de mer aktuella forskningsdebatterna och i vissa avsnitt göra egna självständiga analyser. Detta gäller främst de områden inom vilka författarna själva är aktiva forskare: medborgarnas syn på demokrati och forskningen om så kallade hybridregimer. Boken har ett logiskt och systematiskt upplägg. Inledningskapitlet följs upp av två kapitel av bakgrundskaraktär; kapitel 2 om centrala begrepp och kapitel 3 om demokratis historiska utbredning. Detta följs upp av fem kapitel med specifika teman: kapitel 4 om olika förklaringsmodeller, kapitel 5 om medborgarperspektivet, kapitel 6 om icke-demokratiska regimer, kapitel 7 om institutionernas

betydelse och kapitel 8 om den internationella kontexten. Boken avslutas med ett sammanfattande kapitel där författarna summerar hur forskningsfältet har utvecklats och vilka utmaningarna är. Det bör nämnas att vissa förändringar gjorts sedan den första upplagan. För det första att kapitel 4 och 5 ifrån den första upplagan har slagits ihop till ett enda kapitel: "Att förklara demokratisering". Därmed samlas de äldre strukturella perspektiven med de nyare aktörsorienterade processperspektiven i ett enda kapitel i den nya upplagan. För det andra har avsnittet om politisk kultur flyttats till kapitlet om demokratins konsolidering. För det tredje har avsnittet om den tidigare regimens betydelse som tidigare låg inbäddat i kapitlet om demokratins konsolidering flyttats till ett helt nytt kapitel om auktoritära styrelseskick.

Nu följer en kort presentation av bokens innehåll. Då detta är en översiktsbok finns förståeligt nog inte *en* specifik röd tråd eller *en* specifik slutsats. Därför kommer följande genomgång att fokusera på varje kapitel för sig. Detta följs av ett avsnitt där bokens starka och svaga sidor diskuteras.

I kapitel 2 som behandlar definitioner och begrepp konstateras inledningsvis att demokratiseringsforskningen har dominerats av relativt smala demokratidefinitioner som t.ex. Robert Dahls polyarkimodell. Denna observation är central då detta ligger till grund för många av de index som används inom fältet för att jämföra länder, t.ex. Freedom House "Freedom in the World". Därefter följer en genomgång av transitionsbegreppet och hur begreppet konsoliderad demokrati kan definieras. Kapitlet avslutas med en inte helt oviktig feministisk kritik mot frånvaron av genusperspektiv inom demokratiseringsforskningen. Författarna konstaterar att detta hänger samman med den smala demokrati-definitionen som har blivit standard inom forskningsfältet. Fokus ligger snarare på formella procedurer som val och respekt för mänskliga rättigheter än på mer substantiella värden som social jämlikhet. Denna "nega-

tiva" syn på demokrati och fokus på stabilitet snarare än fördjupning verkar vara ett återkommande tema i boken. Kapitel 3 är en historisk genomgång av demokrati och demokratisering i världen och är främst deskriptivt upplagd. Samuel Huntingtons "tre demokrativågor" (och dess motvågor) presenteras och diskuteras kritiskt. Därefter följer en sorts kartläggning över demokratins utbredning idag utifrån Freedom House index. Författarna menar att 1990-talets optimism kring demokratins framtid i världen var något naiv. De hävdar att det snarare handlar om en "ryckig utveckling" där framförallt Rysslands alltmer auktoritära linje noteras och hur detta kan få påverkan på hela den post-sovjetiska regionen. Med tanke på den senaste tidens utveckling mellan Ukraina och Ryssland är författarnas slutsats anmärkningsvärt träffsäker.

Kapitel 4 handlar om olika förklaringsmodeller till varför eller hur demokratisering sker. Författarna går grundligt tillväga och redogör för hur forskningsfältet gradvis utvecklats ifrån strukturorienterade ansatser till mer process-orienterade perspektiv med starkare aktörsfokus. Inledningsvis presenteras Lipsets tes (1959) om att ekonomisk utveckling skapar förutsättningar för utveckling av demokrati. Författarna konstaterar att även om denna tes har fått utstå mycket relevant kritik så är det en av de mest empiriskt belagda även idag. De är dock noga med att tillägga att sambandet sannolikt snarare handlar om att stabilisera en redan etablerad demokrati snarare än att trigga en regimförändring. Kapitlet redovisar därefter hur forskningsfältet förändrades under 1970-talet när aktörsperspektivet blev alltmer framträdande. Rustows (1970) genetiska modell för demokratisering lyfts fram som skolbildande i sammanhanget. Slutligen presenteras den "moderna transitionsforskningen" som till stor del fortsatt Rustows aktörsfokus. Teorier kring demokratisering har sedan 1980- och 1990-talet fokuserat mycket på eliternas betydelse för om transitionen blir lyckosam eller

ej. Framförallt handlar det om relationerna mellan regimen och oppositionen och om det är moderata eller mer hårdföra krafter inom respektive sida som har övertaget.

Kapitel 5 handlar om hur konsolidering av demokrati kan studeras utifrån ett medborgarperspektiv. Medborgarnas attityder kring demokrati spelar en viktig roll för konsolideringsprocessen vilket författarna mycket riktigt lyfter fram. Frågan är på vilket sätt detta kan studeras och kapitlet fokuserar just på just detta. Den centrala poängen här är att det finns två olika typer av demokratistöd: stöd för demokratins principer (diffust stöd) och stöd för hur demokratin fungerar i praktiken i landet. Författarna konstaterar att en generell trend verkar vara ett starkt stöd för demokratin som princip men ett svagt stöd för hur den fungerar i praktiken. Kapitel 6 om icke-demokratiska regimer innehåller för det första en genomgång av de traditionella varianterna som totalitära regimer, auktoritära regimer, sultanistiska regimer och teokrati. Författarna konstaterar att vilken typ av icke-demokratisk regim som fanns innan har en viss betydelse för demokratiseringsprocessen. Utifrån främst Linz & Stepan (1996) dras slutsatsen att de mest gynnsamma förutsättningarna för en demokratisering finns i länder med ett auktoritärt arv. Bakgrunden till denna intressanta observation ligger i det faktum att det finns ett visst spelrum för ett självständigt civilsamhälle och en fristående marknadsekonomi i auktoritära regimer. Kapitlet fortsätter därefter med en genomgång av ett mycket intressant fenomen: länder som nyligen fjärmat sig ifrån ett auktoritärt styre men som ändå inte utvecklats till konsoliderade demokratier. Dessa länder befinner sig alltså i en sorts politisk gråzon mellan demokrati och diktatur. Författarna lyfter här en viktig fråga: är detta övergångsfenomen eller är det en helt ny regimtyp vi ser? Denna nya eventuella regimtyp benämns "hybridregimer" och ägnas stor uppmärksamhet i kapitlets andra hälft.

Det sjunde kapitlet fokuserar främst på frågan kring vilket institutionellt ramverk

som är mest gynnsamt för nya demokratier. Här fokuserar man dels på den konstitutionella strukturen och dels på valsystem. Här presenterar författarna på ett enkelt och välstrukturerat sätt argumenten för och emot olika institutionella lösningar som presidentialism vs. parlamentarism och majoritära vs. proportionella valsystem. Trots snårskogen av för- och nackdelar hävdar författarna att fördelarna överväger för ett parlamentariskt system med proportionellt valsystem i en ny demokrati. I kapitel 8, som även i denna upplaga är skrivet av Anders Uhlin, konstateras inledningsvis att den internationella kontexten länge ignorerats inom demokratiseringsforskningen. Samtidigt noteras att detta har förändrats sedan 1990-talet med demokratiseringen av östra Europa. Bakgrunden är att den internationella dimensionen anses ha spelat en anmärkningsvärd roll för demokratiseringsprocesserna i Central- och Östeuropa. Kapitlet handlar därefter om hur den internationella kontexten kan spela in på två sätt: oavsiktlig spridning (diffusion) och avsiktlig spridning. Den mer spontana diffusionen handlar främst om att aktivister inspireras av händelser i andra (ofta närliggande länder) och agerar därefter. Denna spontana spridning gynnas särskilt av den teknologiska utvecklingen av massmedier och här lyfts till exempel Facebook och Twitter fram som viktiga instrument i protester mot auktoritära regimer. Avsnittet om avsiktlig spridning av demokrati lyfter framförallt fram tre aktörer: stater, internationella organisationer och icke-statliga aktörer. Författaren gör i slutet av kapitlet en intressant reflektion: även om den internationella kontexten blivit en viktig del av demokratiseringsforskningen saknas mer generella teoretiska ramverk. Orsaken som lyfts fram är att det framförallt är fallstudier som ligger till grund för denna del. Kanske är detta naturligt då den internationella faktorn i sig är kontextspecifik utifrån landets geopolitiska läge, hur situationen ser ut i grannländerna etc. Bokens sista kapitel sammanfattar de viktigaste dragen i forskningen

kring demokratisering från efterkrigstiden och framåt. Detta sammanställs i en diger tabell som inkluderar de olika teman som boken lyft upp och kategoriserar dessa utifrån typ av empiri och perspektiv.

Vad kan då sägas om denna boks styrkor och svagheter? För det första är det viktigt att understryka att detta är ett gediget och grundligt arbete och att författarna är väl förtrogna med forskningen på området. Samtidigt är stilen enkel och okonstlad och forskningens olika inriktningar presenteras på ett pedagogiskt sätt. Redan i bokens bakgrundskapitel slås man av den ambitiösa drivkraften hos författarna att inte endast redovisa och beskriva utan fortlöpande resonera och kritiskt diskutera. Kapitel två innehåller till exempel en detaljerad presentation och diskussion om olika definitioner av en konsoliderad demokrati, från Huntingtons (1991) enkla two-turn-over-test till mer nyanserade definitioner av Linz & Stepan (1996) och av Diamond (1999). Här framkommer bokens styrka på ett tydligt sätt: att på ett enkelt och pedagogiskt sätt presentera forskningen utan att för den skull relativisera eller ignorera de olika perspektiv som finns. En annan styrka är bredden. Även om prioriteringar givetvis gjorts även här står det klart att denna bok är den mest heltäckande som finns på svenska när det gäller att presentera den aktuella forskningen på området. Man täcker inte bara in hur forskningen utvecklats över tid utan även de olika teman som idag är en del av fältet. För det tredje måste bokens två appendix lyftas fram. Det ena är en sammanställning av olika demokratiindex och opinionsundersökningar och det andra är en översikt av de viktigaste tidsskrifterna inom fältet. Det som är anmärkningsvärt med dessa index är inte bara omfattningen utan att författarnas verkligen beskriver de olika index och tidsskrifter som tas upp.

Bokens styrka kan dock på samma gång bli dess svaghet. Ambitionen att både vara en bok för studenter men att samtidigt fokusera på forskningen kan vara en svår balans-

gång. Det finns avsnitt där man förmodligen oavsiktligt fastnar något i begreppsliga eller metodologiska diskussioner. Kapitel 5 läggs till exempel upp som en "empirisk undersökning" och hamnar stundtals i en metoddiskussion som stjälar fokus ifrån fenomenet i sig. Även kapitel 6 fastnar stundtals något i begreppsdiskussionen om hybridregimer och hamnar därmed något vid sidan om temat demokratisering. Förutom detta finns det avsnitt i boken där det är något tveksamt om de verkligen hänger ihop med demokratiseringstemat. Det är till exempel något oklart vilket syfte kapitel 6 om icke-demokratiska regimer egentligen fyller i en bok om demokratisering. Visst, avsnittet om den tidigare regimens betydelse för demokratiseringsutfall är relevant men detta utgör endast en liten del av kapitlet. Detsamma kan sägas om avsnitten om global demokrati i kapitel 8. Med tanke på att författarna i bokens sista kapitel understryker att förekomsten av en stat är ett villkor för att demokratisering skall kunna äga rum överhuvudtaget (för övrigt en klok slutsats) blir det något motsägsfullt med ett avsnitt om kosmopolitisk demokrati. Slutligen en kritisk kommentar kring politiska partier som endast ägnas två sidor i boken. Detta kunde helt klart ha utvidgats då författarna själva understryker att det "krävs fungerande partisystem" för att demokratiska procedurer skall fungera utan återkommande kriser. Man kan ställa sig frågan varför partierna lyser med sin frånvaro. Enligt författarna beror det på att partierna setts som "givna politiska enheter" inom forskningsfältet. Så kan det nog vara men en annan förklaring skulle kunna vara att politiska partier i sig är svåra att placera in i någon enskild sfär. De finns både på elitnivå och medborgarnivå och är både aktörer och en sorts institutioner. Därmed blir det komplicerat att placera in dem i traditionella förklaringsmodeller.

Trots dessa anmärkningar är det klart att denna bok är det självklara valet om man håller en kurs som innefattar demokratiseringstemat. Den är unik i sin kombination

av forskningsfokus och ett studentperspektiv och lyckas i de allra flesta fall med denna svåra balansgång. Boken rekommenderas varmt och med dess enkla tilltal passar den på såväl grundnivå som på avancerad nivå. Den lämpar sig också mycket väl för uppsatsskrivande studenter med dess fokus på forskningsperspektivet och med de tips på data som ingår i bokens appendix.

Mats Öhlén är verksam vid Högskolan Dalarna.
E-post: maoh@du.se